

Tóm lược

Chính sách

DỰ ÁN HỖ TRỢ KỸ THUẬT VÀ CHÍNH SÁCH
ĐỂ THỰC HIỆN ĐỀ ÁN TÁI CƠ CẤU
NGÀNH NÔNG NGHIỆP VIỆT NAM/ARP-TPA

TÓM LƯỢC KHUYẾN NGHỊ CHÍNH SÁCH PHÁT TRIỂN NÔNG THÔN MỚI VIỆT NAM

KHUNG CHƯƠNG TRÌNH MỤC TIÊU QUỐC GIA XÂY DỰNG NÔNG THÔN MỚI 2016-2020 DƯỚI GÓC NHÌN TỪ CHUYÊN GIA QUỐC TẾ¹

Các chuyên gia quốc tế góp ý cho dự thảo khung Chương trình Mục tiêu Quốc gia Xây dựng Nông thôn mới (CTMTQGXDNTM) giai đoạn 2016 – 2020 là những người có chuyên môn sâu, kinh nghiệm tham mưu chính sách tại nhiều nước trên thế giới và hiểu biết sâu sắc về nông nghiệp, nông thôn Việt Nam... Các ý kiến đóng góp dựa trên kinh nghiệm phát triển nông thôn tại nhiều nước trên thế giới như Hàn Quốc, Trung Quốc, Philippines, Kenya, Ethiopia, Nam Phi, Canada, Mỹ...

Các chuyên gia đã nêu bật ưu điểm của chương trình và chỉ rõ những điểm cần quan tâm trong phát triển nông thôn mới giai đoạn 2016-2020, tập trung vào 4 điểm chính: (1) Mục tiêu; (2) Cách tiếp cận; (3) Tổ chức thực hiện; (4) Giám sát – đánh giá.

NỘI DUNG CHÍNH:

- Khung CTMTQGXDNTM giai đoạn 2016 - 2020 dưới góc nhìn từ chuyên gia quốc tế
- Kết quả triển khai xây dựng NTM giai đoạn 2010 - 2014
- Định hướng CTMTQGXDNTM giai đoạn 2016 - 2020

1. VỀ MỤC TIÊU

Ưu điểm:

- Việc tập trung vào phát triển hạ tầng và tăng kết nối nông thôn là cần thiết trong bối cảnh cơ sở hạ tầng nông thôn Việt Nam còn yếu;
- Mục tiêu chương trình thể hiện sự linh hoạt, có điều chỉnh cần thiết để phù hợp với các vùng và đáp ứng nhu cầu phát triển mới.

Một số vấn đề cần quan tâm:

- Cần quan tâm đến mục tiêu chính là tăng thu nhập và việc làm cho cư dân nông thôn, thông qua đó cải thiện phúc lợi và điều kiện sống cho cư dân nông thôn. Vì vậy, khi phát triển cơ sở hạ tầng nông thôn cần đảm bảo các hạ tầng này tăng kết nối của hộ nông thôn với đô thị, với thị trường hàng hóa, lao động, vốn...;
- Các mục tiêu đặt ra vẫn có xu hướng “trọng cung”, ít tính tới nhu cầu khách hàng đối với khu vực nông thôn: thị trường cần gì từ kinh tế nông thôn? Làm cách nào nối kết nông thôn Việt Nam với chuỗi giá trị nông nghiệp quốc tế?

¹ Các chuyên gia quốc tế: (1) GS. Peter Timmer - Đại học Harvard; (2) TS Andrew Speedy - Chuyên gia quốc tế; (3) GS. David Dapice - Đại học Harvard; (4) TS. Li Ninghui - Học viện Khoa học Nông nghiệp Trung Quốc (CAAS); (5) GS. Jikun Huang - Trung tâm Chính sách nông nghiệp Trung Quốc, Học viện Khoa học; (6) TS. Gord Cunningham - Viện Quốc tế Coady, Đại học St. Francis Xavier, Canada.

2. VỀ CÁCH TIẾP CẬN

Ưu điểm:

- Đã huy động sự tham gia của tất cả các cấp, các ngành vào xây dựng nông thôn mới. Hệ thống tổ chức triển khai đã từng bước được hoàn thiện từ cấp Trung ương đến cơ sở;
- Cách tiếp cận có sự tham dự của người dân ngày càng được quan tâm, đặc biệt ở cấp xã và thôn trong xây dựng các công trình hạ tầng.

Một số vấn đề cần quan tâm:

- Không nên quá tập trung vào việc đạt bao nhiêu tiêu chí. Thay vào đó, cần tạo ra khung động lực để người dân phấn đấu, thi đua để đạt kết quả cuối cùng là cải thiện phúc lợi và điều kiện sống, phát huy tinh thần tự lực, tự chủ của cộng đồng nông thôn;
- Cần tạo phong trào thi đua, tạo sự cạnh tranh lành mạnh như kinh nghiệm Hàn Quốc, đào tạo cán bộ và lãnh đạo cộng đồng, khen thưởng, đưa ra tấm gương điển hình, câu chuyện thành công... là những cách làm thúc đẩy theo cách tiếp cận từ dưới lên;
- Nên xem xét áp dụng Tiếp cận phát triển cộng đồng dựa vào nội lực (ABCD - Asset-Based Community Development) kết hợp với phát triển sản xuất theo chuỗi giá trị (producer-led value chain development) để phát huy vai trò của cộng đồng cũng như nâng cao hiệu quả kinh tế;
- Cần tính tới tiếp cận liên kết vùng. Khi đó, cấp huyện sẽ đóng vai trò quan trọng trong phát triển các công trình hạ tầng có quy mô liên xã như trường học, bệnh viện, giao thông liên xã, chợ hoặc quy hoạch vùng chuyên canh, phát triển cụm công nghiệp – dịch vụ hỗ trợ nông nghiệp, nông thôn. Cấp tỉnh đóng vai trò quan trọng trong hạ tầng kết nối nông thôn – đô thị, thu hút đầu

tư doanh nghiệp, quản lý môi trường. Áp dụng cách tiếp cận liên kết vùng sẽ hỗ trợ đặc lực cho không chỉ xây dựng nông thôn mới mà còn tái cơ cấu nông nghiệp gắn với xây dựng nông thôn mới. Tuy nhiên, thách thức sẽ là đầu tư vốn. Trong giai đoạn đầu tiên, kế hoạch này có thể được thực hiện theo hình thức thí điểm ở một số tỉnh, kết hợp với các giải pháp về phát triển nông thôn mới ở cấp thôn bản.

3. VỀ TỔ CHỨC THỰC HIỆN

Ưu điểm:

- Đã chú trọng đến công tác tuyên truyền, vận động và nâng cao năng lực cho cán bộ các cấp;
- Mặc dù kinh phí còn hạn chế, nhưng ngân sách nhà nước cho xây dựng nông thôn mới ngày một tăng;
- Tăng cường phân cấp, phân quyền cho cấp tỉnh, huyện là giải pháp phù hợp hơn cho giai đoạn tới. Tuy nhiên, trong quá trình phân cấp cần đặc biệt lưu ý đến tính minh bạch về quản lý tài chính và tạo quyền chủ động, tăng cường vai trò chủ thể cho cộng đồng.

Một số vấn đề cần quan tâm:

- Thành công trong tuyên truyền, vận động và tổ chức triển khai Chương trình xây dựng nông thôn mới sẽ phụ thuộc vào việc có đội ngũ cán bộ được đào tạo tốt, biết cách xây dựng quan hệ đối tác bình đẳng với người dân và doanh nghiệp trong cung cấp dịch vụ công cho phát triển hạ tầng, phát triển cộng đồng, phát triển doanh nhân, chuỗi giá trị nông nghiệp, phát triển kinh tế hợp tác, hỗ trợ tín dụng...;
- Cần lập các giải thưởng truyền cảm hứng cho cộng đồng và lãnh đạo gương mẫu. Quỹ khen thưởng nên được thành lập ở cấp huyện, để khen thưởng cho các làng đạt được kết quả tốt trong phát triển nông thôn mới;
- Nên sử dụng nhiều hơn công nghệ thông tin trong tuyên truyền, vận động, giám sát đánh giá, đào tạo từ xa (ODL) bao gồm cả giáo dục lâu dài liên tục cho tất cả, nhấn mạnh vào phát triển các kỹ năng đặc biệt trong kinh doanh và công nghệ.
- Cần xem xét phát huy được vai trò, lợi thế của Nhà nước – cộng đồng – tư nhân trong 4 loại hoạt động riêng biệt:
 - + Xây dựng nếp sống văn hóa, giải trí, an ninh trật tự nông thôn: cộng đồng tự khởi xướng và thực hiện phần lớn với nguồn lực của mình;
 - + Phát triển doanh nghiệp nông thôn, xây dựng chuỗi giá trị nông nghiệp trung tâm dịch vụ cộng đồng: Cộng đồng khởi xướng và tự huy động các nguồn lực xung quanh từ Nhà nước, nhà tài trợ và tư nhân;
 - + Bảo vệ và cải thiện môi trường tự nhiên: Nhà nước khởi xướng, cộng đồng huy động các nguồn lực địa phương và hỗ trợ Nhà nước trong việc thực hiện;
 - + Cơ sở hạ tầng phức tạp, chăm sóc sức khỏe, giáo dục và đào tạo nghề, hỗ trợ KHCN, hỗ trợ pháp lý mới, hỗ trợ tín dụng, thúc đẩy liên kết sản xuất: Nhà nước khởi xướng và triển khai cung cấp dịch vụ công cho cộng đồng trong giai đoạn đầu; sau đó xem xét khuyến khích sở hữu cộng đồng.

4. GIÁM SÁT ĐÁNH GIÁ

Ưu điểm:

- Trong dự thảo chương trình phát triển nông thôn mới, giám sát - đánh giá đã được nêu là nhiệm vụ, chứ không chỉ là giải pháp.

Một số vấn đề cần quan tâm:

- Xem xét áp dụng hướng dẫn của FAO trong phát triển hệ thống các chỉ số đánh giá và giám sát chi tiết về tình hình phát triển nông thôn mới được áp dụng ở các cấp tỉnh, huyện và xã;
- Kết quả của giám sát - đánh giá có thể được sử dụng làm cơ sở cho phần thưởng xã, trong đó phần thưởng nên được đánh giá theo khối lượng công việc hoàn thành và mức độ tác động chứ không chỉ là phần thưởng cho những xã hoàn thành 19 tiêu chí.

Tóm lược Chính sách

KẾT QUẢ TRIỂN KHAI XÂY DỰNG NÔNG THÔN MỚI GIAI ĐOẠN 2010-2014

Huy động được nhiều nguồn lực cho phát triển NTM gồm:

- Ngân sách nhà nước: 32,52% (bao gồm lồng ghép các chương trình, dự án khác trên địa bàn nông thôn)
- Tín dụng: 48,35%.
- Doanh nghiệp: 5,39%.
- Dân góp 11,63%
- Các nguồn khác 2,1%.
- Ngân sách Nhà nước các hỗ trợ trực tiếp 10,32%

Sau gần 5 năm triển khai, xây dựng NTM chính quyền các cấp cùng cả hệ thống chính trị và đông đảo nhân dân đã chung vai, góp sức thực hiện, bộ mặt nông thôn được thay đổi căn bản, hạ tầng kinh tế - xã hội nông thôn được đầu tư; chuyển dịch cơ cấu kinh tế ở nông thôn theo hướng tích cực, kinh tế nông thôn ngày càng năng động, đa dạng. Đời sống nhân dân được nâng cao, an ninh trật tự, hệ thống chính trị được giữ vững.

Kết quả của Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới (CTMTQXDNTM) giai đoạn 2010-2014 đã khẳng định:

Chương trình MTQGXDNNTM chính là nội dung cụ thể của tiến trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa nông nghiệp, nông thôn; việc xây dựng NTM với các chỉ tiêu tổng hợp cũng chính là thực hiện tiến bộ, công bằng xã hội, cải thiện và chăm lo đời sống, phát triển bền vững trên địa bàn nông thôn

Tính đến tháng 4/2015:

- Số xã đạt chuẩn nông thôn mới là 852 xã (chiếm 9,46%), dự kiến có 1.800 xã đạt chuẩn nông thôn mới cuối 2015 (đạt được mục tiêu đề ra là 20%)
- Thu nhập của người dân tăng khoảng 2,1 lần
- Tỷ lệ hộ nghèo giảm bình quân 2%/năm.

ĐỊNH HƯỚNG CTMTQG XÂY DỰNG NTM GIAI ĐOẠN 2016-2020

Khung CTMTQXDNTM giai đoạn 2016-2020 vẫn tiếp tục duy trì mục tiêu cụ thể đến 2020:

- Có 50% số xã trên cả nước đạt chuẩn nông thôn mới.
- Thu nhập người dân nông thôn tăng 1,8 lần.
- Tỷ lệ hộ nghèo giảm bình quân 1,5%/năm.
- 80% dân số tham gia bảo hiểm y tế.
- Bình quân trên cả nước đạt 15 tiêu chí /xã, không còn xã đạt dưới 05 tiêu chí.

Tập trung thực hiện 06 nhiệm vụ trọng tâm, gồm:

- Tập trung phát triển các cơ sở hạ tầng thiết yếu trên địa bàn nông thôn.
- Phát triển sản xuất gắn với tái cơ cấu ngành nông nghiệp, chuyển dịch cơ cấu kinh tế nông thôn, nâng cao thu nhập cho người dân.
- Bảo vệ môi trường nông thôn.
- Xây dựng đời sống văn hóa nông thôn.
- Giữ vững an ninh, trật tự xã hội nông thôn.
- Nâng cao hiệu quả truyền thông, đào tạo đội ngũ cán bộ và tăng cường năng lực đánh giá, giám sát thực hiện Chương trình.

Lời cảm ơn

Chúng tôi xin chân thành cảm ơn Văn phòng Điều phối Nông thôn mới Trung ương, Cục Kinh tế Hợp tác, Viện Chính sách và Chiến lược PTNNNT (IPSARD) Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn, các chuyên gia và các đơn vị liên quan đã hỗ trợ kỹ thuật để thực hiện Tóm lược chính sách này.

Tài liệu tham khảo

1. Viện Chính sách và Chiến lược PTNNNT (2014): "Báo cáo tổng hợp ý kiến chuyên gia quốc tế về CTMTQXDNTM giai đoạn 2016-2020" trong khuôn khổ dự án "Dự án Hỗ trợ chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới - LOA-FAVIE 26/2014 – UNJP/VIE/051/UNJ"
2. Văn phòng Điều phối Nông thôn mới Trung ương: "Báo cáo đề xuất chủ trương đầu tư Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới 2016-2020", (kèm theo tờ trình 3083/BNN-VPDP ngày 16/4/2015 của Bộ Nông nghiệp và PTNT)